

VODNA INFRASTRUKTURA IN ZEMLJIŠKI KATASTER

WATER INFRASTRUCTURE AND LAND CADASTRE

Joc Triglav

UDK: 528.4:626/627:711(497.4 Prekmurje)

Klasifikacija prispevka po COBISS-u: 1.08

IZVLEČEK

ABSTRACT

V članku predstavljamo nekaj nazornih primerov z območja Prekmurja, ki se navezujejo na problematiko evidentiranja vodne infrastrukture v zemljiškem katastru. Prekmurje je med geodeti znano po tem, da ima precej višjo geološki kakovost zemljiškega katastra kot preostala Slovenija. Geodeti to pri svojem delu praviloma znajo upoštevati, kar pa žal ne velja za druge javne službe, ki so pristojne za posamezna področja prostorskega upravljanja, kot so upravljanje vodne in prometne infrastrukture, evidence kmetijske dejanske rabe idr. S primeri bomo najprej ponazorili škodljive posledice neupoštevanja zemljiškokatastrskih pravil in dejstev pri upravljanju objektov vodne infrastrukture, nato pa predstavili koristi upoštevanja zemljiškokatastrskih pravil in dejstev na primeru obsežnega urejanja in katastrskega evidentiranja mejnega potoka Kučnica na državni meji z Avstrijo. Osnovni namen predstavljene problematike je, da pristojni upravljavci vodne infrastrukture v Sloveniji spoznajo in dosledno upoštevajo temeljno vlogo zemljiškega katastra v prostorskem upravljanju.

In the paper we present some illustrative examples from the Prekmurje region that are related to the issue of registration of water infrastructure in the land cadastre. The Prekmurje region is known among surveyors for the fact that it has a much higher geolocation quality of land cadastre in comparison with the rest of Slovenia. Surveyors are usually able to take this fact into account correctly in their work, but unfortunately this does not apply to other public services, which are responsible for specific areas of environmental management, such as water management and transport infrastructure management, records of agricultural actual use, etc. With the presented examples, we first show the damaging consequences of breaching the rules and facts of land cadastre in the management of water infrastructure facilities. Next, we present the beneficial consequences of compliance with land cadastre rules and facts in the case of extensive flow reconstruction of Kučnica stream on the state border with Austria and its recording in land cadastre. The main purpose of the presented cases is to help the competent managers of water infrastructure in Slovenia to understand better and adhere strictly to the fundamental role of land cadastre in the spatial management.

KLJUČNE BESEDE

vodna infrastruktura, zemljiški kataster, Prekmurje, dejanska raba, upravljanje s prostorom

KEY WORDS

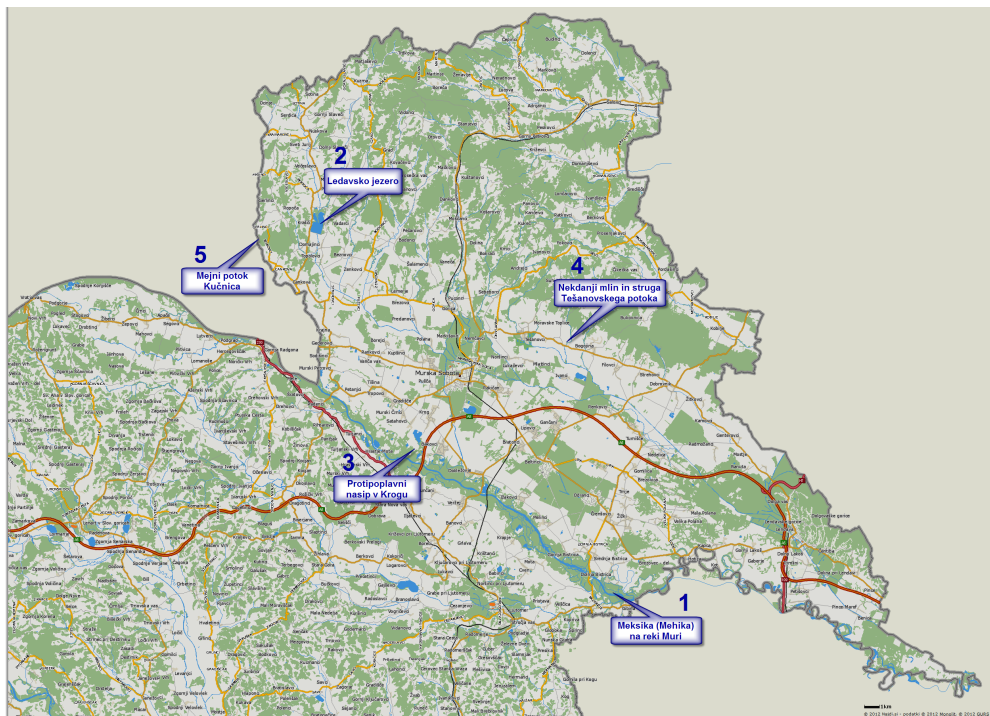
water infrastructure, land cadastre, Prekmurje, land use, spatial management

1 UVOD

V članku bomo s kratkimi, slikovno podprtimi opisi evidentiranja vodne infrastrukture v zemljiškem katastru predstavili nekaj konkretnih primerov iz Prekmurja, in sicer:

- primer 1 – Meksika (Mehika) ob reki Muri;
- primer 2 – Ledavsko jezero v Krajinskem parku Goričko;
- primer 3 – primer kmetijskega poseganja v telo visokovodnega protipoplavnega nasipa ob reki Muri;
- primer 4 – primer nekdanjega mlina na Tešanovskem potoku;
- primer 5 – primer regulacije in urejanja mejnega potoka Kučnica na državni meji.

Geološke lokacije navedenih primerov so prikazane na spodnji sliki 1.

Slika 1: Prikaz geoloških lokacij petih primerov, predstavljenih v članku (Zemljevid najdi.si, 2012).

V prvih štirih zgoraj navedenih primerih, povezanih z dejansko vodno rabo in grajeno vodno infrastrukturo, bomo ponazorili škodljive posledice neupoštevanja pravil zemljiškega katastra in dejstev, ki so evidentirana v zemljiškem katastru. Kot zadnji z gornjega seznama je opisan primer dobre prakse sodelovanja geodetske, vodnogospodarske, kmetijske, gradbene in drugih strok pri regulaciji in urejanju mejnega potoka Kučnica na državni meji med Slovenijo in Avstrijo. Takšnih primerov dobre prakse sodelovanja z vodarsko stroko, kot je bila Kučnica, si v geodetski službi želimo čim več, da bi tako skupaj vzpostavljali temeljne razmere za kakovostno upravljanje voda in hkrati za kakovosten zemljiški kataster v Sloveniji kot temelj paradigme prostorskega urejanja, ki potrebuje zemljiški kataster kot podlago celotnega sistema prostorskega upravljanja, s katerim podpira zmožnost države, da zagotovi trajnostni razvoj (Triglav, 2010).

Utemeljitev potrebe po tesnem sodelovanju vodarske in geodetske službe lahko najdemo tudi v

določilih usmeritev vodne direktive (Direktiva, 2000) in poplavne direktive (Direktiva, 2007), direktive o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti (INSPIRE, 2007), v zakonu o infrastrukturi za prostorske informacije (ZIPI, 2010) ter v številnih drugih tujih in domačih uradnih in strokovnih dokumentih. Obe službi in stroki imata ustrezno znanje in zrelost, da sta sposobni kakovostno sodelovanje udejanjiti tudi v praksi.

2 PROBLEMATIKA EVIDENTIRANJA VODNE INFRASTRUKTURE V ZEMLJIŠKEM KATASTRU – PRIMERI IZ PREKMURJA

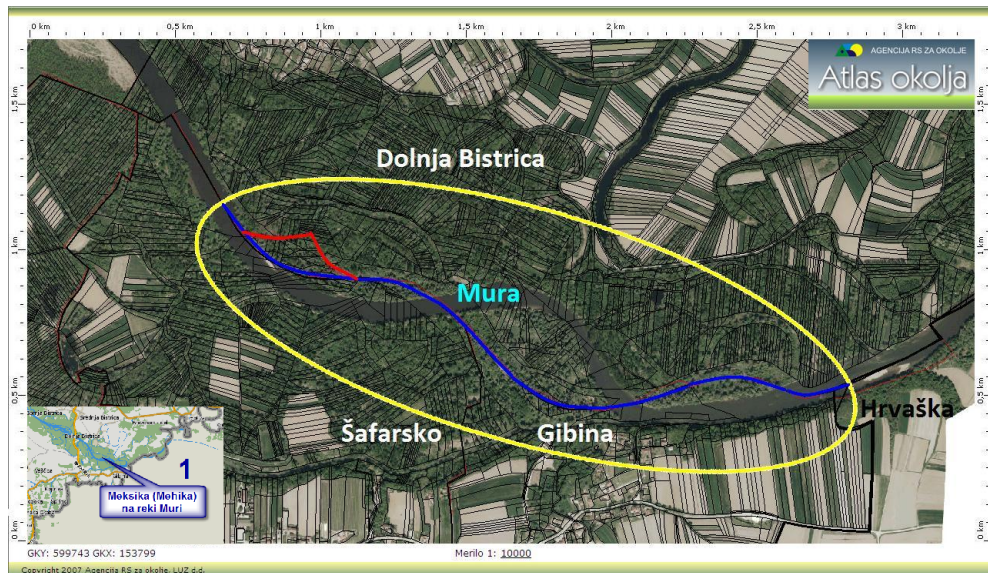
2.1 Primer Meksika (Mehika) ob reki Muri

Primer z zanimivim zemljepisnim imenom Meksika oziroma Mehika leži ob Muri, na meji med katastrsko občino Dolnja Bistrica na levem bregu Mure ter katastrskima občinama Šafarsko in Gibina na desnem bregu Mure. Na levem bregu Mure za to območje uporabljajo zemljepisno ime Meksika, na desnem bregu pa ime Mehika. Mura si je v preteklosti na tem območju večinoma utirala strugo glede na naravne danosti nižavja na obeh straneh reke in brez velikih človeških posegov. Primer je na kratko predstavljen zato, ker je njegovo problematiko mogoče in treba rešiti z dobrim sodelovanjem vodarske in geodetske službe.

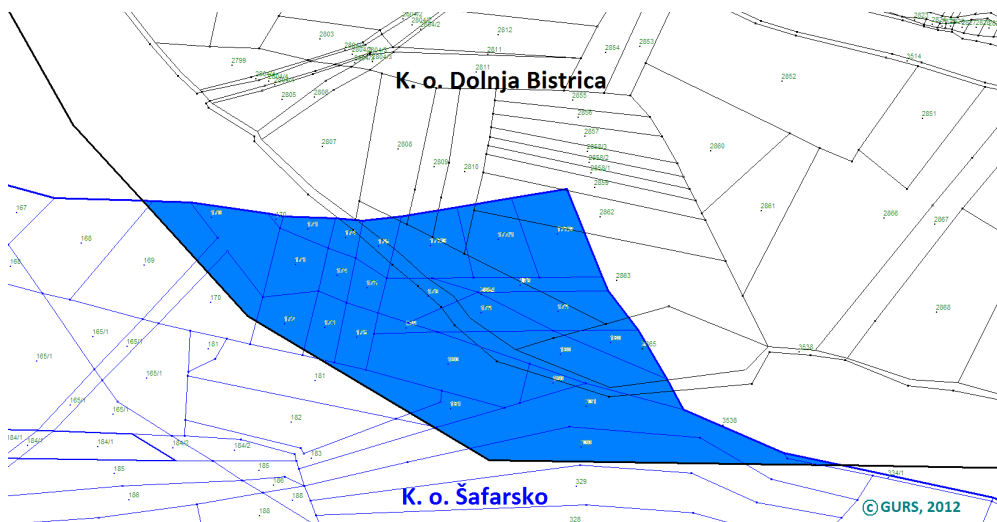
Na sliki 2 je primer kartografsko ponazorjen. Glavni razlog za nastalo problematiko je premikanje struge reke Mure skozi desetletja, kar povzroča neskladja v zemljiškem katastru. Oboje seveda prinaša velike težave lastnikom zemljišč na obeh bregovih Mure pri uveljavljanju lastninske pravice na njihovih parcelah in z njo povezanih drugih pravic. Parcele, ki so evidentirane v zemljiškem katastru, namreč Mura skozi desetletja s pomikanjem svoje struge v prostoru prekriva v različnem obsegu in obliki.

Na sliki 2 je iz načrta DOF5 razviden zadnji sistematično posnet potek struge reke Mure iz leta 2010. Z modro barvo je na sliki označena katastrska meja k.o. Dolnja Bistrica po sredini struge reke Mure, kot je bila določena leta 1958 z novo zemljiškokatastrsko izmero celotne k.o. Dolnja Bistrica, ki leži na levem bregu reke Mure. Na desnem bregu Mure je bila zemljiškokatastrska reambulacija k.o. Šafarsko izvedena v 30. letih prejšnjega stoletja. Z rdečo barvo je označen rob območja neskladja zemljiškega katastra na meji med k.o. Šafarsko in k.o. Dolnja Bistrica, ki je podrobneje prikazano na sliki 3.

Navedeno problematiko je smiselno in korektno do lastnikov zemljišč ob Muri rešiti tako, da Agencija RS za okolje na podlagi podatkov zemljiškega katastra in DOF-načrta velikega merila, izdelanega iz svežega letalskega posnetka, odkupi celotne parcele na levem in desnem bregu reke Mure. Pri določitvi obsega odkupa parcel je treba upoštevati trende premikanja struge reke Mure in njihovo časovno komponento. Na območju medsebojnega prekrivanja zemljiškokatastrskih načrtov med k.o. Dolnja Bistrica in k.o. Šafarsko je treba izvesti odkup parcel iz obeh katastrskih občin. Takšen pristop strokovno ne bi bil zahteven, bi pa zaradi nadaljnega premikanja struge reke Mure zahteval občasno ponovitev postopka odkupov. Sredstva za tovrstne postopke je treba trajno zagotoviti iz proračuna vodnega sklada.

Slika 2: Prikaz območja Meksika (Mehika) s primerjavo stanja zemljiškega katastra in dejanskega stanja toka reke Mure. Z modro barvo je označena katastrska meja k. o. Dolnja Bistrica po sredini struge Mure iz leta 1958. Z rdečo barvo je označeno območje neskladja zemljiškega katastra na meji med k. o. Šafarsko in k. o. Dolnja Bistrica. Dejanski tok reke Mure v letu 2010 je razviden iz podložene slike DOF5. Območje obsega neskladij zemljiškega katastra s tokom reke Mure je okvirno označeno z elipso v rumeni barvi (Atlas okolja, 2012).

Slika 3: Podrobnejši prikaz neskladja zemljiškega katastra na meji med k. o. Šafarsko in k. o. Dolnja Bistrica. Z modro barvo so prikazane zemljiškokatastrske meje k. o. Šafarsko, s črno barvo pa zemljiškokatastrske meje k. o. Dolnja Bistrica. Območje neskladja je modro osenčeno (OGU MS, 2012).

Trajnejšo, a vsekakor zahtevnejšo rešitev bi zagotovili s pristopom, ki bi vključeval vodno-gospodarske, hidrotehnične, okoljske, naravovarstvene in številne druge ukrepe za regulacijo

struge reke Mure na način, s katerim bi omejili njeno premikanje. Zahteval bi sodelovanje različnih strok, ki bi problematiko celovito obravnavale z različnih vidikov. Sredstva za tak celovit pristop je treba zagotoviti iz Kohezijskega sklada za okolje v okviru projektov varstva okolja – zmanjšanje škodljivega delovanja voda (Kohezijski sklad, 2012).

Ena od možnosti za rešitev opisane problematike je vključitev obravnave v študije o potencialni gradnji vodnih elektrarn na Muri. Upoštevati je treba tudi, da območje obravnavanega primera leži neposredno pred mejo s Hrvaško, kar pomeni, da bosta Slovenija in Hrvaška v bližnji prihodnosti morali sporazumno rešiti vprašanje poteka državne meje ob reki Muri. Primer takšnega uspešnega sodelovanja velikega obsega na meddržavni ravni je predstavljen v poglavju 2.5.

2.2 Primer Ledavsko jezero na Goričkem

Ledavsko jezero je akumulacijsko jezero v Krajinskem parku Goričko, na meji katastrskih občin Krašči in Ropoča. Zgrajeno je kot vodni zadrževalnik na reki Ledava. Povod za zaježitev reke Ledave so bile katastrofalne poplave v Prekmurju julija 1972. Iz dokumentov arhiva Območne geodetske uprave Murska Sobota je razvidno, da so po teh poplavah leta 1973 predstavniki nekdanje občine Murska Sobota, Vodnega sklada SRS in slovenski vodarski strokovnjaki razpravljali o izgradnji vodnega zadrževalnika za preprečitev poplav, o njegovi upravičenosti ter hidravlični in ekonomski utemeljenosti. Vodnogospodarski strokovnjaki so ugotovili, da bo z izgradnjo akumulacije pred poplavo zaščiteneh 10 000 hektarov obdelovalne zemlje in mesto Murska Sobota, poplave pa se bodo bistveno zmanjšale še na dodatnih 20 000 hektarih obdelovalne zemlje. Pri tem je bil osnovni cilj zadrževalnika protipoplavna zaščita, sekundarni namen je bil namakanje kmetijskih površin in zagotavljanje vode drugim uporabnikom, terciarni namen pa je bil vzpostavitev razmer za razvoj ribištva, turizma in rekreacije na nastalem umetnem jezeru (SO MS, 1974). Sredstva za financiranje vseh stroškov so zagotovili Vodni sklad SRS, Skupščina občine Murska Sobota, Splošna vodna skupnost Drava-Mura Maribor in Agrokombinat Maribor (SO MS, 1973). K strokovnemu sodelovanju so bili povabljeni tudi predstavniki pomurske skupnosti za varstvo okolja in kmetijske zemljiške skupnosti. Zavod za urbanizem Maribor je izdelal študijo za preskrbo Prekmurja s pitno vodo, ki kot enega od vodnih virov vključuje tudi akumulacijsko jezero.

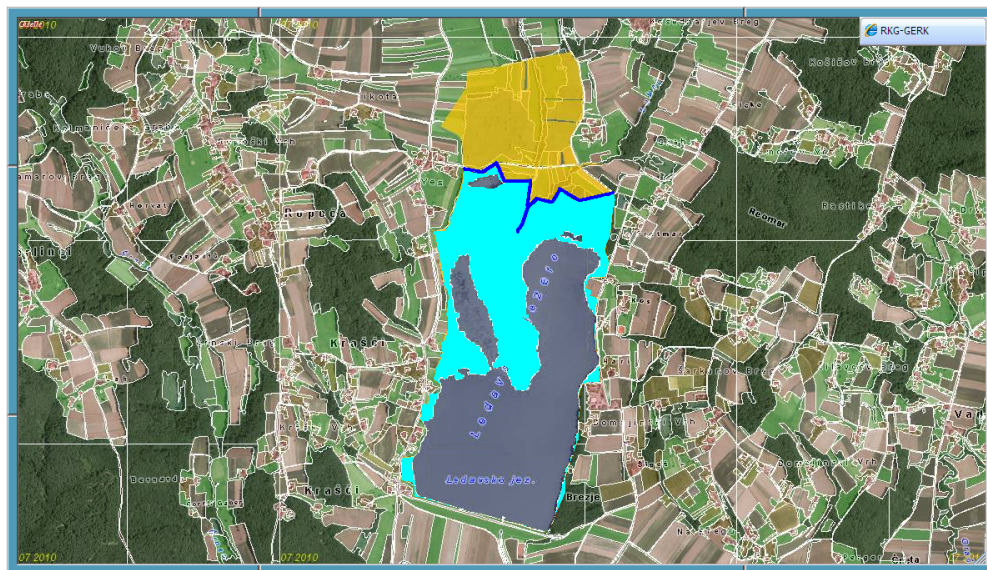
Za izgradnjo vodnega zadrževalnika v obliki akumulacijskega jezera je Republiški sekretariat za urbanizem leta 1974 investitorju SVS Drava-Mura Maribor izdal lokacijsko dovoljenje (RSU, 1974) na podlagi lokacijske dokumentacije, ki jo je izdelal IBE Inženirski biro Elektroprojekt Ljubljana. Na podlagi določb lokacijskega dovoljenja je bil investitor dolžan zgraditi akumulacijsko jezero v petih letih. Za izgradnjo jezera je bilo treba zgraditi zemeljsko pregrado z največjo višino 7,5 metra in dolžino 750 metrov. Nadmorska višina minimalne gladine jezera je bila določena na 218,4 metra, nadmorska višina gladine normalne zaježitve na 220,9 metra in gladine visokovodne zaščite na 222,4 metra, nadmorska višina krone pregrade pa na 223,5 metra (Kovačec, 1977).

Slika 4: Prikaz območja Ledavskega jezera s primerjavo stanja parcele jezera v zemljiškem katastru (svetlo modra meja) in vodne površine jezera po podatkih ARSO (temno modra površina) (OGU MS, 2012; Atlas okolja, 2012).

Slika 5: Prikaz dejanske rabe na območju Ledavskega jezera po podatkih evidence GERK. Na severni strani je znotraj območja jezera vidno veliko območje z dejanskima rabama gozd in trstičje. V zahodni četrtini jezera se plitvina tako rekoč že zapira v del, ločen od glavnine jezera (GERK, 2012).

- površina parcel s katastrsko vrsto rabe " 403 jezero" (122 ha)
- katastrska meja med jezerom in preostalimi odkupljenimi zemljišči (42 ha)
- površina dejanske rabe "7000 vode" iz evidence GERK (76 ha)

Slika 6: Prikaz različnih podatkov površin za Ledavsko jezero. Za jezero je odkupljenih 164 hektarov površin. Parcele z zemljiškokatastrsko vrsto rabe jezero imajo skupno površino 122 hektarov. Površina dejanske rabe vode v evidenci GERK pa znaša le še 76 hektarov (OGU MS, 2012; GERK, 2012).

Ožje območje akumulacije, tj. površine, ki bo stalno pod vodo, je obsegalo 155 hektarov. Pri maksimalnem vodnem stanju pa bi akumulacijski prostor obsegal površino 215 hektarov. V ta namen je takratna občinska geodetska uprava izvedla obsežno ekspropriacijo zemljišč, investitor je odkupil zemljišča, ki so bila predmet ekspropriacije. Treba je bilo tudi zgraditi nove stavbe namesto tistih, ki jih je prekrila vodna akumulacija, prestaviti ceste in opraviti podobna inženirsko-gradbena dela. Izgradnja akumulacije je bila končana leta 1979. Takrat je prostornina akumulacijskega bazena znašala približno 5,6 milijona m³.

Podatki o katastrski površini zemljišč, ki so bila predmet ekspropriacije zaradi odkupa zemljišč za jezero, in katastrski površini zemljišč, ki so danes v zemljiškem katastru vpisana z vrsto rabe »403 jezero«, so prikazani v tabeli 1.

Katastrska občina	Površina katastrske vrste rabe »403 jezero«	Površina še odkupljenih zemljišč za akumulacijo	Skupno odkupljenih površin
Krašči	89 ha	2 ha	91 ha
Ropoča	33 ha	40 ha	73 ha
Skupaj	122 ha	42 ha	164 ha

Tabela 1: Prikaz površin odkupljenih zemljišč za akumulacijo Ledavskega jezera in površine parcel s katastrsko vrsto rabe »403 jezero« (OGU MS, 2012)

Investitorji so predvideli akumulacijo na površini 155 hektarov, iz gornje tabele pa je razvidno, da so pridobili skupno 164 hektarov zemljišč. Po naročilu Območne vodne skupnosti Mura je občinska geodetska uprava v Murski Soboti pred dobrima dvema desetletjema izvedla združitev odkupljenih parcel za območje 164 hektarov odkupljenih zemljišč in vzpostavitev parcel z vrsto rabe »403 jezero« za površine pod vodo v skupni površini 122 hektarov. Za območje jezera je površina dejanske rabe »7000 voda« v evidenci GERK le 76 hektarov (Pravilnik o evidenci..., 2008). Iz predstavljenega opisa in slikovnega gradiva je očitna razlika v obravnavi evidentiranja vodne površine med različnimi službami.

Te razlike v obravnavi in evidentiranju povzročajo vrsto težav v praksi. Ena od njih je na primer problematika sprejemanja občinskih prostorskih načrtov. V konkretnem primeru se je na geodetsko upravo obrnilo podjetje za prostorsko načrtovanje, ki izdeluje prostorski načrt občine Cankova. Potrebovali so pomoč pri razrešitvi vprašanja meje dejanske rabe vodne površine, saj se o tem ne morejo uskladiti državni organi v Ljubljani, ki dajejo soglasja k občinskim prostorskim načrtom. Občinski prostorski plan tako »stoji« na ministrstvu brez potrditve, kar ima zelo škodljive posledice za razvoj občine. Državni organi bi pri tem brez dvoma morali upoštevati izdana dovoljenja za gradnjo akumulacijskega jezera, ki so jih izdali prav njihovi predhodniki. Prav tako so javno dostopni podatki zemljiškega katastra, iz katerih so jasno in natančno razvidni podatki o katastrski vrsti rabe vodnih zemljišč in o njihovih mejah ter tudi o obsegu za jezero odkupljenih zemljišč v državni lasti. Ob vseh razpoložljivih kakovostnih podatkih zemljiškega katastra razumnih razlogov za dolge roke potrditve občinskega prostorskega plana vsekakor ni.

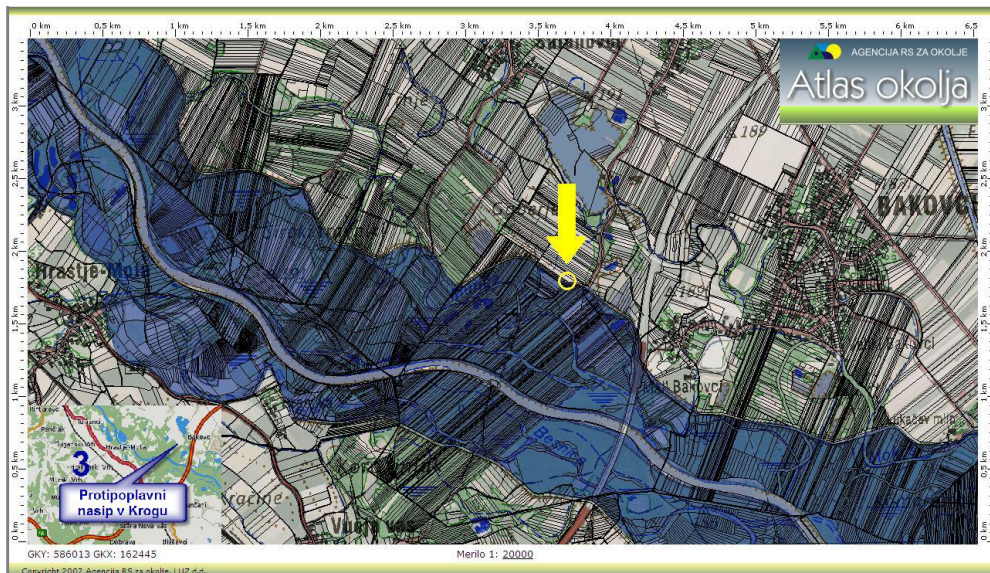
Ledavsko jezero je po terminologiji Inštituta za vode RS tako imenovano MPVT - močno preoblikovano vodno telo (IzVRS, 2009). Vodnogospodarske razmere na območju Ledavskega jezera so kritične in zahtevajo izvedbo temeljitih in obsežnih ukrepov za sanacijo. Pri pripravi strokovnih podlag za izdelavo načrtov upravljanja voda vodarska stroka potrebuje obsežno strokovno-tehnično pomoč vseh vej geodetske službe v vseh fazah reaktiviranja Ledavskega jezera v vodnogospodarskem smislu, tako da bo res postalo jezero v polnem načrtovanem obsegu in prostornini ter z vsemi svojimi predvidenimi funkcijami: protipoplavno, namakalno, vodooskrbno, ribiško, turistično, rekreacijsko ter drugimi ekonomskimi in okoljskimi funkcijami. Jezero leži na območju Krajinskega parka Goričko in to bi morala biti vsem pristojnim službam močna spodbuda in tehten argument za njegovo sanacijo. Za ugotavljanje dejanskega stanja nadmorskih višin na območju jezera pred izgradnjo akumulacije obstajajo v arhivu geodetske uprave kakovostni katastrsko-topografski načrti celotnih katastrskih občin Krašci in Ropoča iz leta 1965 z natančnostjo določitve nadmorskih višin na 0,1 metra in izrisom plastnic z ekvidistanco 2,5 metra. Sedanje stanje nadmorskih višin dna jezera je treba izmeriti s sodobnimi geodetskimi metodami in nato iz primerjave stanja pred akumulacijo z današnjim stanjem začeti temeljito čiščenje in poglobljanje dna jezera ter sanacijo njegovih obodnih ploskev. Podlago za izvedbo teh ukrepov med drugim lahko najdemo v podprogramu za načrtovanje, varstvo in urejanje voda finančnega načrta za leto 2011 (MOP, 2011), kjer je med drugim navedena potreba po intenzivnejšem vzdrževanju objektov vodne infrastrukture z ukrepi čiščenja zamuljenih zadrževalnikov in obnove zemeljskih pregrad zadrževalnikov. Vendar o tem v letnem programu del javne službe na območju porečja reke Mure za obdobje I-XII 2012 (LPDJS Mure, 2012) ni nobenih konkretnih izvedbenih nalog.

Skratka, iz gornjega opisa je očitno, da je vodno telo Ledavskega jezera res potrebno močnega preoblikovanja, in za kakovostno izvedbo te naloge je nujno tesno sodelovanje geodetske, vodarske, kmetijske in še katere stroke! Škodo zaradi dosedanjega neukrepanja namreč lahko merimo v milijonih in milijonih zapravljenih kubičnih metrov vode! Potem se nam ne bo več treba čuditi suhi strugi reke Ledave, ki je v letošnjem sušnem poletju na območju pod jezerom celo ostala povsem brez vode, z vsemi škodljivimi posledicami za naravno okolje in ljudi ob reki.

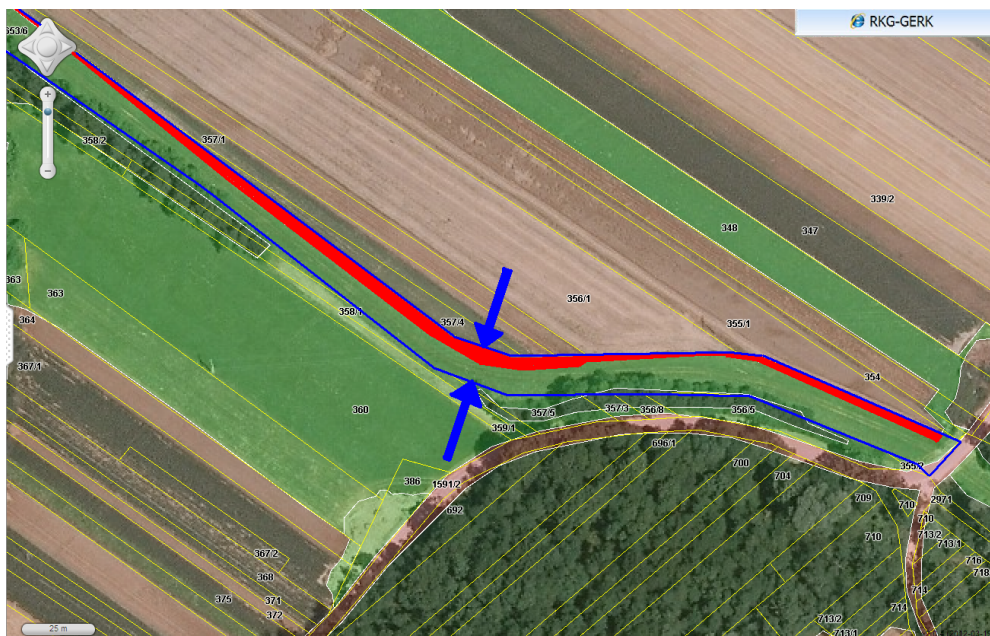
2.3 Primer nedopustnega poseganja v telo visokovodnega protipoplavnega nasipa ob reki Muri

Mura je poplavna reka in njene vode se pogosto razlijejo iz struge na okoliška obrečna nižinska zemljišča. Za omejitev nevarnosti in škode med poplavami ter za zaščito življenj in premoženja ljudi v krajih ob Muri so bili že pred desetletji na levem in desnem bregu Mure zgrajeni visokovodni protipoplavni nasipi. Zdaj pa so dotrajani in niso več trdni. Današnje stanje nasipov ne zagotavlja več ustrezne varnosti naselij in infrastrukture pred poplavami visokih voda. Pri poružitvi objektov, zgrajenih za zaščito pred poplavami, lahko nastopi poplavni val, kar bi povzročilo človeške žrtve (Vlada RS, 2005). Vsi nasipi iz tistega obdobja so prenizki in že precej vodoprepustni. To se je pokazalo med zadnjimi velikimi poplavami v prejšnjem desetletju, ko je bil ravninski del Pomurja prav na robu katastrofalnih posledic poplav. Nujnost temeljite obnove in zamenjave visokovodnih nasipov ob Muri je razvidna tudi iz podprograma za načrtovanje, varstvo in urejanje voda finančnega načrta za leto 2011 (MOP, 2011). Že od leta 2009 izvedbena dela na nasipih stojijo, vendar tudi v letnem programu del javne službe na območju porečja reke Mure za obdobje I-XII 2012 (LPDJS Mure, 2012) glede rekonstrukcije nasipov ni nobenih konkretnih izvedbenih nalog.

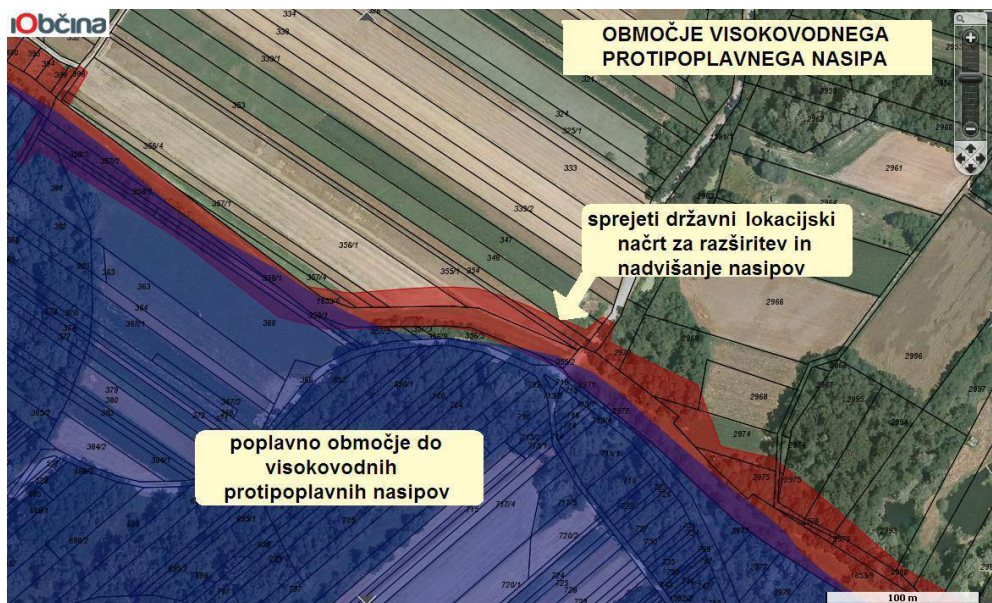
Urejanje vodnega režima z namenom varstva pred poplavami visokih voda poteka v okviru izvajanja javne službe in državnih lokacijskih načrtov (Globevnik, 2006). Iz tega razloga je država pristopila k izdelavi državnega lokacijskega načrta (DLN) za razširitev in nadvišanje visokovodnih protipoplavnih nasipov. Projekt je uvrščen v operativni program razvoja okolja in prometne infrastrukture, znan kot OP ROPI (OP ROPI, 2007), za finančno obdobje od 2007 do 2013, ki se financira iz sredstev Kohezijskega sklada v višini do 85 %, 15 % pa predstavljajo lastna finančna sredstva Republike Slovenije. Projekt v tej finančni perspektivi očitno ne bo uresničen, saj pristojni državni organi še pripravljajo potrebno dokumentacijo, na podlagi katere bi lahko začeli operativna dela šele po pozitivni rešitvi vloge na Kohezijskem skladu za finančno perspektivo 2014–2020. Šele celovita izvedba projekta rekonstrukcije visokovodnih nasipov ob Muri bo zagotovila poplavno varnost Pomurja. Ti časovni zamiki so tudi posledica lani sprejete uredbe o načrtu upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (Uredba o načrtu..., 2011), ki med drugim določa, da je pri izvajanju posameznih operativnih ukrepov na področju upravljanja voda treba obravnavati ter v proces načrtovanja in izvedbe pritegniti vse aktivne in potencialne deležnike oziroma subjekte, povezane z upravljanjem, rabo ali zaščito voda (DZRS, 2011). Velikokrat so nas poplave že presenetile, a nas očitno niso izučile. Dolgoletne zamude pri izgradnji visokovodnih nasipov pa žal vedno bolj povečujejo možnost, da bodo naslednje poplave gradnjo nasipov prehitile in nas spet »presenetile«.

Slika 7: Prikaz poplavnega območja ob reki Muri znotraj visokovodnih protipoplavnih nasipov na obeh bregovih Mure. Geolokacija nedopustnega poseganja v telo nasipa je označena s puščico (Atlas okolja, 2012).

Slika 8: Prikaz nedopustnega posega kmetijske dejanske rabe v telo visokovodnega protipoplavnega nasipa – območje posega je označeno v rdeči barvi. Meje parcele nasipa so v modri barvi (GERK, 2012).

Slika 9: Prikaz sprejetega državnega lokacijskega načrta za razširitev in nadvišanje visokovodnih protipoplavnih nasipov (iObčina, 2012).

Predstavljeni primer z nekaj slikami ponazarja problematiko slabega stanja visokovodnih nasipov in posledice neukrepanja pristojnih organov. To je primer nedopustnega poseganja s kmetijsko obdelavo v severni rob telesa nasipa v k. o. Krog v bližini avtoceste A5 Maribor–Pince. Pregledni prikaz geolokacije posega in prikaz poplavnega območja znotraj visokovodnih protipoplavnih nasipov je razviden s slike 7. Na sliki 8 je detajlno prikazano območje posega s kmetijsko obdelavo v telo nasipa. Nedopustni poseg je najširši prav na izpostavljenem loku nasipa, kjer je obremenitev nasipa ob poplavih še višja.

V katastrski občini Krog je bila v letih 2009–2011 izvedena komasacija kmetijskih zemljišč, v katero je bilo vključeno tudi območje visokovodnega nasipa. Geodetska uprava je v okviru postopkov komasacije opozorila tudi komasacijsko komisijo in izvajalca komasacije na nedopusten poseg kmetijske obdelave v telo nasipa in na nujnost umika kmetijske obdelave nazaj na parcelno mejo nasipa. Po posredovanju geodetske uprave je bilo v evidenci GERK območje meje gerka sicer pomaknjeno nazaj proti severu na parcelno mejo nasipa, dejanska raba v evidenci GERK pa za območje posega še vedno izkazuje kmetijsko dejansko rabo »1100 njiva«. Parceli visokovodnega nasipa, ki po zakonu o vodah (ZV-1, 2012) spada med vodne objekte in naprave vodne infrastrukture, pa je v evidenci GERK pripisana kmetijska vrsta rabe »1300 trajni travnik«.

Navedeni nazorni primer posega v visokovodni nasip zagotovo ni osamljen. Taki primeri so tako rekoč povsod na mejah vodne in kmetijske dejanske rabe. Enako velja na območjih geolokacijsko zelo kakovostnega zemljiškega katastra, kot ga imamo v Prekmurju, kjer so meje dejanske rabe iz nerazumljivih razlogov zarisane brez vsakega upoštevanja katastrskih mej. Na vseh mejah vodne dejanske rabe bo za vzpostavitev skladnosti meja obdelave zemljišč s katastrskimi mejami

potrebna temeljita in skrbna aktivnost vodarske stroke ter podrobna uskladitev evidenc meja dejanske rabe s kmetijsko stroko. Geodetska uprava je namreč v konkretnem primeru s svojimi opozorili dosegla le to, da lastnik njive za svoj nedopustni poseg v telo nasipa in za svoje družbeno škodljivo delovanje vsaj ni več nagrajen s povečanim plačilom kmetijske subvencije za svoj površinsko povečani gerk. Skrb za pravilnost evidentiranja vodne dejanske rabe zemljišč pa je v pristojnosti agencije ARSO kot upravljavca voda. Še bolj pomembna pa sta trajen temeljit nadzor in skrb za trdnost visokovodnih nasipov, kar je prav tako v pristojnosti agencije ARSO in koncesionarske službe.

Na sliki 9 je za zgoraj navedeni primer prikazano še območje državnega lokacijskega načrta (DLN) za razširitev in nadvišanje visokovodnih nasipov, kot je označeno v prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota. Z rekonstrukcijo nasipov po tem DLN bodo lahko celovito odpravljene tudi različne škodljive posledice nedopustnih posegov v visokovodne nasipe.

2.4 Primer nekdanjega mlina na Tešanovskem potoku

Primer pod to točko je ob oddaji članka za Geodetski vestnik žal še predmet nezaključenega sodnega postopka, zato njegova predstavitev v tem članku iz objektivnih razlogov ni mogoča. Če bo sodni postopek pravnomočno zaključen do Geodetskega dneva, bo predstavljen takrat.

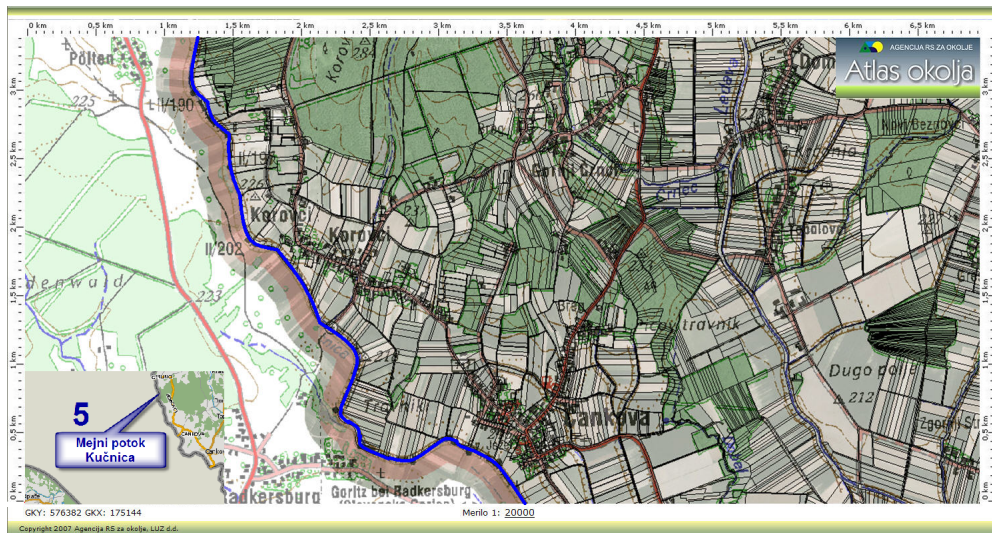
Zaradi zanimivosti primera ter obsežnosti proučevanja geodetskih, katastrskih in zemljiškopravnih podatkov je primer lahko tudi predmet samostojne obdelave za članek v Geodetskem vestniku.

2.5 Primer regulacije in urejanja mejnega potoka Kučnica na državni meji

Ta primer (slika 10) dobre prakse sodelovanja med strokami je že podrobno opisan v članku o komasacijah zemljišč ob gradnji infrastrukturnih objektov v Prekmurju, ki je bil objavljen v Geodetskem vestniku (Triglav, 2008). Ker primer obravnava opis regulacije in urejanja mejnega potoka Kučnica na državni meji med Slovenijo in Avstrijo, je zaradi aktualnosti in nazornosti vključen tudi v to predstavitev, vendar le v glavnih poudarkih. Podrobnejši opis je bralcu dostopen v navedenem članku.

V prejšnjih stoletjih in do konca 1. svetovne vojne je bila Kučnica mejni potok med Štajersko in Ogrsko, kot je razvidno iz avstrijske vojaške karte iz leta 1787 na sliki 11. Po 1. svetovni vojni je bilo območje današnjega Prekmurja priključeno k ozemlju takratne Kraljevine SHS oziroma današnje Slovenije. V dokumentih določite državne meje iz leta 1923 je bila državna meja z Avstrijo določena kot sredina takratnega toka potoka Kučnice.

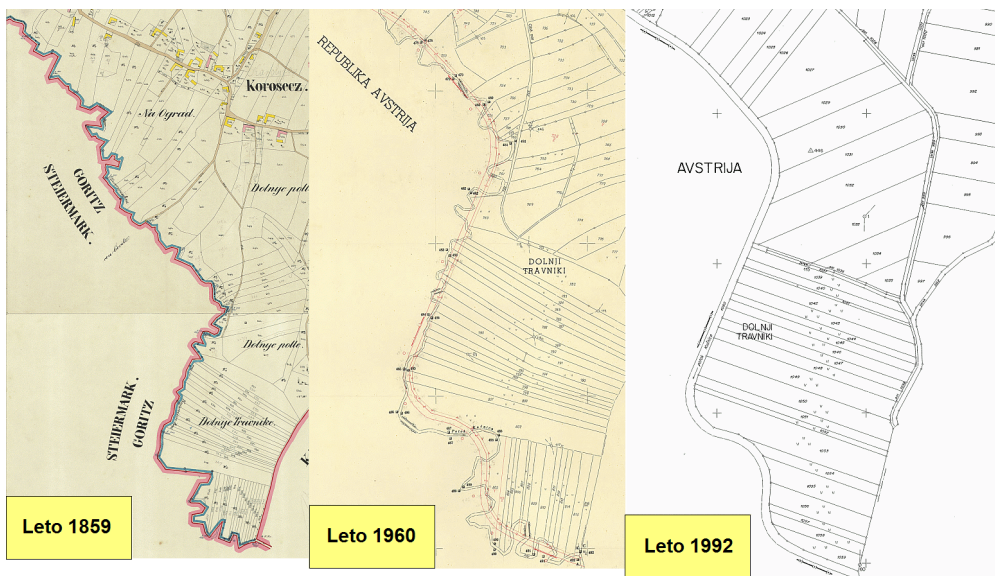
Struga potoka Kučnica se je zaradi izjemno vijugastega toka, kar je razvidno tudi s slik 11 in 12, v letih nenehno spreminjala, zato sta se državi Avstrija in Jugoslavija po 2. svetovni vojni z meddržavno pogodbo leta 1965 in poznejšimi dopolnili te pogodbe dogovorili o skupni izvedbi regulacije potoka in o tem, da je potok Kučnica določen kot skupni mejni potok med Republiko Avstrijo in SFR Jugoslavijo ter da državno mejo določa sredina struge reguliranega potoka. V letih med 1966 in 1986 je bila izvedena regulacija potoka na dolžini približno 27 kilometrov, na kateri potok Kučnica določa državno mejo, ki se je z regulacijo bistveno izravnala. Stalna mešana

Slika 10: Na sliki je poudarjeno prikazan potek reguliranega potoka Kučnica, mejnega potoka med Slovenijo in Avstrijo. Regulacija po vsej dolžini potoka 27 kilometrov je bila izvedena in evidentirana v zemljiškem katastru v obdobju 1965–1995 (Atlas okolja, 2012).

Slika 11: Potok Kučnica je bil v prejšnjih stoletjih mejni potok med Štajersko in Ogrsko. Na avstrijskem vojaškem zemljevidu iz leta 1787 je jasno razviden zelo drobno vijugast potek potoka (Slovenija na vojaškem zemljevidu 1767–1787).

Slika 12: Mejni potok Kučnica v k. o. Korovci v različnih časovnih obdobjih:

- levo: prikaz na zemljiškokatastrskem načrtu iz leta 1859 v Gellertovem koordinatnem sistemu. Jasno je viden drobno vijugast potek potoka;
- v sredini: prikaz reguliranega poteka vzhodne polovice mejnega potoka Kučnica v zemljiškokatastrskem načrtu v Gauss-Kruegerjevem koordinatnem sistemu. Ob regulirani strugi je viden ozek vijugast dotedanji tok mejnega potoka Kučnica po stanju iz leta 1960, ki je dotlej določal državno mejo med Slovenijo in Avstrijo;
- desno: prikaz stanja nove razdelitve zemljišč komasacije ob reguliranem mejnem potoku Kučnica na zemljiškokatastrskem načrtu v Gauss-Kruegerjevem koordinatnem sistemu po stanju iz leta 1992. Državna meja med Avstrijo in Slovenijo po regulaciji danes poteka po sredini regulirane struge potoka Kučnica.

(DAZK – Digitalni arhiv zemljiškega katastra, OGU Murska Sobota, GURS, 2012)

komisija za označitev avstrijsko-jugoslovanske državne meje je za spremenjeni potek državne meje po sredini struge reguliranega potoka, kakor tudi za preostali del meje v tem sektorju, ki ne poteka po potoku, izdelala ustrezno novo dokumentacijo o državni meji. S sklenitvijo meddržavne pogodbe med Slovenijo in Avstrijo o poteku državne meje na tem odseku in z ratifikacijo te pogodbe leta 1996 je bila državna meja po sredini reguliranega potoka Kučnica tudi formalno uveljavljena.

Tako sta sosednji državi soglasno uredili vprašanje državne meje. Državna meja tako še vedno poteka po sredini mejnega potoka Kučnica, le da potok zdaj teče po regulirani strugi, ki se ne spreminja več iz meseca v mesec. Sam potek in izvedbo regulacije potoka ter posledično spremembo poteka državne meje pa so politični organi obeh držav razumno prepustili strokovnjakom, med katerimi so imeli vodilno vlogo strokovnjaki vodnogospodarske, hidrotehnične in geodetske stroke (Triglav, 2008).

Geodeti iz različnih vej geodetske službe smo na tem projektu desetletja izvajali številna zahtevna dela na geodetskih mrežah, obsežne meritve s področja inženirske geodezije predvsem za potrebe

hidromelioracij, nove zemljiškokatastrske izmere in v sklepni fazi tudi katastrske meritve parcel ob regulirani strugi potoka za ekspropriacijo zemljišč ter za konec še obsežne komasacije, s katerimi se je območje ob reguliranem potoku celovito uredilo tudi v lastninsko-pravnem smislu.

Opisani primer kaže, da smo nekoč strokovnjaki različnih strok znali poiskati skupni jezik. Kaže tudi na primer vzornega sodelovanja politike in strokovnjakov dveh sosednjih držav z različnima družbeno-političnima sistemoma pri urejanju mejnih vprašanj. Ta skupni jezik sodelovanja bi strokovnjaki nujno morali najti tudi danes. Dobre izkušnje vzornega sodelovanja iz tega obsežnega in več desetletij trajajočega projekta pa so lahko dober zgled za politike in strokovnjake Slovenije in Hrvaške pri reševanju mejnih vprašanj med sosednjima prijateljskima državama.

5 SKLEP

Iz predstavljenih primerov evidentiranja vodne infrastrukture v zemljiškem katastru na območju Prekmurja so razvidna le nekatera območja, kjer je potrebno tesno sodelovanje vodarske in geodetske službe, da bi lahko odpravili vodnogospodarske, okoljske, lastninsko-pravne, varnostne in številne druge težave, ki so povezane z vodami in vodno infrastrukturo ter njihovim upravljanjem. Obseg in kakovost sodelovanja vodarske in geodetske službe se morata nujno bistveno povečati in izboljšati. Z vgraditvijo sodelovanja obeh služb v razvojne dejavnosti države bomo vzpostavili osnovne razmere za učinkovito izvedbo ekonomsko, okoljsko in družbeno sprejemljivih ukrepov za izkoriščanje naravnih potencialov za družbeni napredek. V prispevku je poudarek na zemljiškem katastru in na nujnosti upoštevanja njegove kakovosti. Na območjih, kjer kakovost zemljiškega katastra še ne dosega potreb vodarske službe, je zahtevano kakovost treba zagotoviti kot osnovni pogoj za kakovostno upravljanje voda in vodne infrastrukture. Obe službi, še posebej pa vodarska, morata upoštevati dejstvo, da brez kakovostnega zemljiškega katastra in brez spoštovanja temeljne vloge podatkov zemljiškega katastra ni mogoče vzpostaviti drugih kakovostnih prostorskih evidenc, med katere spadajo tudi evidenca dejanske rabe vodnih zemljišč in druge prostorske evidence vodarske službe.

VIRI IN LITERATURA

DAZK, 2012. *Digitalni arhiv zemljiškega katastra. Geodetska uprava RS, Območna geodetska uprava Murska Sobota, 2012.*

Direktiva, 2000. *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike. Uradni list Evropske unije, L 327, Bruselj, Belgija, 275 – 346.*

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/dd/15/05/32000L0060SL.pdf> (16. 9. 2012)

Direktiva, 2007. *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2007/60/ES z dne 23. oktobra 2007 o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti. Uradni list Evropske unije, L 288, Bruselj, Belgija, 27 – 34.*

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:0034:SL:PDF> (16. 9. 2012)

DZRS, 2011. *Evidenca magnetograma. Državni zbor RS, nadaljevanje 31. seje, 27. september 2011. Državni zbor RS, Ljubljana.*

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=mag&uid=D0E9D1C6D183FF43C1257918002D4BBC> (15. 9. 2012)

Globevnik, L. 2006. *Cilji in načini urejanja vodnega režima na reki Muri v Sloveniji. Iz: Aktualni projekti s področja upravljanja z vodami in urejanja voda, Mišičev vodarski dan 2006, 94–98.*

INSPIRE, 2007. Direktiva 2007/2/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2007 o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti (INSPIRE). Uradni list Evropske unije, L 108, Bruselj, Belgija, 1–14.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:108:0001:0014:sl:PDF> (6. 9. 2012)

IzVRS, 2009. Strokovne podlage za izdelavo načrtov upravljanja voda – močno preoblikovana vodna telesa. Inštitut za vodo Republike Slovenije, Ljubljana.

Kohezijski sklad, 2012. Kohezijski sklad za okolje.

http://www.arhiv.mop.gov.si/si/financni_programi/kohezijski_projekti/ (16. 9. 2012)

Kovačec, J. 1977. Akumulacija Domajinci – obratovalni red. Inženirski biro Elektroprojekt Ljubljana, Grupa Maribor. Maribor, december 1977.

LPDJS Mure, 2012. Letni program del javne službe na območju porečja reke Mure za obdobje I-XII 2012. Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija za okolje in prostor, Ljubljana, 14 str. (6. 9. 2012)

MOP, 2011. Obrazložitev finančnega načrta za leto 2011.

http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Prora%C4%8Dun/Sprejeti_prora%C4%8Dun/2011/891_OPFN-2011-2511-MOP.pdf (6. 9. 2012)

OGU MS, 2012. Zadnji vpisani podatki zemljiškega katastra. Geodetska uprava RS, Območna geodetska uprava Murska Sobota, 2012.

OP ROPI, 2007. Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013.

<http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novice/aktualne-teme/2009/evropska-kohezijska-sredstva-za-razvoj-slovenije/operativni-program-razvoja-okoljske-in-prometne-infrastrukture-za-obdobje-2007-2013-op-ropi/> (6. 9. 2012)

Pravilnik o evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, 2008. Ur. l. RS, št. 122/2008. Ljubljana.

<http://www.uradni-list.si/1/content?id=90059> (5. 9. 2012)

RSU, 1974. Lokacijsko dovoljenje št. 350/F-73/73-K/J, 15. 10. 1974. Republiški sekretariat za urbanizem. Ljubljana, 1974.

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1767-1787. Karte, 7. Zvezek. ZRC SAZU, Ljubljana, 2001.

SO MS, 1973. Zapisnik št. 145/2-III-73, 14. 3. 1973. Skupščina občine Murska Sobota. Murska Sobota, 1973.

SO MS, 1974. Sklep št. 6-9/74-1, 27. 6. 1974. Skupščina občine Murska Sobota. Murska Sobota, 1974.

Triglav, J., 2008. Komacije zemljišč ob gradnji infrastrukturnih objektov v Prekmurju. Geodetski vestnik, 52(4), 795–811.

http://www.geodetski-vestnik.com/52/4/gv52-4_795-811.pdf (6. 9. 2012)

Triglav, J. 2010. Kakovostni prostorski podatki kot podlaga za razvoj podeželja. Quality Spatial Data As A Basis For Rural Development. V: Lamovšek, A. Z., Fikfak, A., in Barbič, A. (ur.), Podeželje na preizkušnji, Jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca. UL FGG, Ljubljana.

Uredba o načrtu upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja, Ur. l. RS, št. 61/2011 in št. 49/2012.

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r06/predpis_ODLO1596.html (6. 9. 2012)

Vlada RS, 2005. Načrt zaščite in reševanja ob poplavah, V 3.0. Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana, 86 str. <http://www.sos112.si/slo/tdocs/poplava.pdf> (6. 9. 2012)

ZIPI, 2010. Zakon o infrastrukturi za prostorske informacije (ZIPI), Uradni list RS, št. 8/2010, Ljubljana.

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO5657.html (6. 9. 2012)

ZV-1, 2012. Zakon o vodah (ZV-1). Ur. l. RS, št. 67/2002, 110/2002-ZGO-1, 2/2004-ZZdr1-A, 41/2004-ZVO-1, 57/2008, 57/2012, Ljubljana.

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO1244.html (6. 9. 2012)

JAVNI SPLETNI KARTOGRAFSKI VIRI:

Atlas okolja, http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (6. 9. 2012)

e-prostor, Javni vpogled v podatke o nepremičninah, <http://e-prostor.gov.si/> (6. 9. 2012)

GERK, <http://rkg.gov.si/GERK/viewer.jsp> (6. 9. 2012)
iObčina, <http://gis.iobcina.si/iobcina3/> (6. 9. 2012)
Zemljevid najdi.si, <http://zemljevid.najdi.si/> (6. 9. 2012)

Prispelo v objavo: 19. september 2012
Sprejeto: 24. oktober 2012

dr. Joc Triglav, univ. dipl. inž. geod.,
Območna geodetska uprava Murska Sobota,
Slomškova ulica 19,
SI-9000 Murska Sobota,
e-pošta: joc.triglav@gov.si